

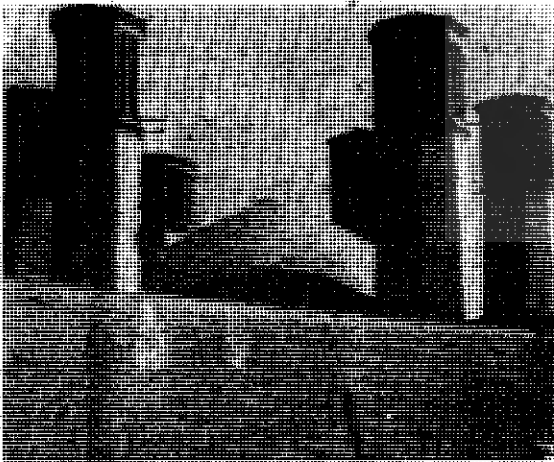
جهانگردی، منبع در آمد لایزال قرن ۲۱

برنامه‌ریزی در امر جهانگردی انجام داد. آمارهای مربوط به سال ۱۳۳۱ به بعد توسط سازمان مزبور گردآوری و برای نخستین بار در سالنامه آماری ۱۳۴۵ کشور ارائه شد. بر پایه آمارهای مزبور روند ورود جهانگردان به کشور ما طی ۴۴ سال گذشته به شرح جدول شماره یک بوده است.

در این گزارش کوشش خواهیم کرد ضمن بررسی چشم اندازهای جهانی این صنعت و اهمیت آن از نظر ایجاد درآمد و اشتغال‌زایی، مشکلات و موانع در راه رشد آن در ایران را نیز بررسی کنیم و امیدواریم با توجه به اهمیت موضوع این بحث سرآغازی باشد برای بررسی‌ها و گفتارهای بعدی.

●●●

از زمانی که توماس کوک (Thomas cook) انگلیسی نخستین تور با مشخصات امروزی را سازمان داد^۲ و نخستین آژانس مسافرتی را تأسیس کرد بیش از ۱۵۰ سال می‌گذرد. طی مدت مزبور تغییرات چشمگیری از نظر کمی و کیفی در این صنعت و اقتصاد جهانی رخ داده که باعث اهمیت روزافزون این صنعت شده و شرایطی را فراهم آورده که سفر و جهانگردی منحصر به ثروتمندان و خواص

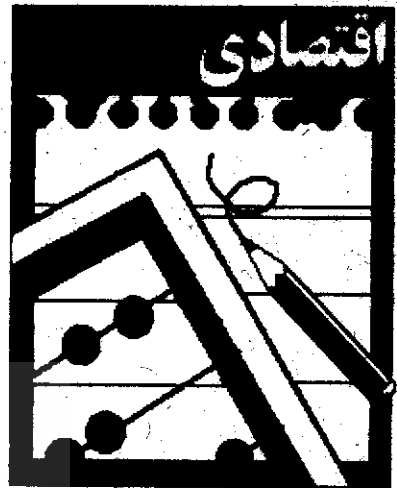
یزدو یادگیرهای معروفش یکی از جاذبه‌های جهانگردی ایران است.

رسیدن به جایگاه شایسته در این صنعت راه درازی در پیش داریم.

برای مثال کشور یونان در سال ۱۳۷۴ (۱۹۹۴ میلادی) یازده میلیون و دویست و سی و یک هزار جهانگرد خارجی داشته است. در حالی که در همانسال که سال گرمی ورود مسافران آسیای میانه و قفقاز به ایران هم بوده است تنها سیصد و شصت هزار و ششصد و پنجاه و هشت جهانگرد خارجی به ایران وارد شده‌اند^۳ و این در حالی است که مقامات دولتی مکرراً در سخنرانی‌های خود از این صنعت به عنوان یکی از شاخه‌های جایگزین نفت یاد کرده‌اند زیرا بااستناد گزارش بانک مرکزی ایران در سال ۱۳۹۸ خورشیدی دیگر کشور در آمد حاصل از صادرات نفت را نخواهد داشت و کل تولید به مصرف داخلی خواهد رسید.

بهر حال این صنعت در کشور نه تنها نسبت به قبل از انقلاب اسلامی رشد نداشته بلکه به قهقرا رفته است، بطوری که عده مسافرانی که در سال ۱۳۷۳ به کشور وارد شده‌اند حدود ۵۵ درصد سال ۱۳۵۵ بوده است و نباید فراموش کرد که در آن سالها جهانگردی گسترش امروزی خود را نداشته است، زیرا شمار جهانگردانی که در سطح جهانی به کشورهای دیگر وارد شده‌اند در سال ۱۹۷۶ (۱۳۵۵ خورشیدی) ۲۲۰ میلیون و هفتصد و نوزده هزار نفر بوده است در حالی که در حال حاضر بطور متوسط سالیانه فقط ۶۰ میلیون جهانگرد از اسپانیا دیدن می‌کنند و گذشته از آن جمعیت جهان نیز نسبت به آن سالها بیش از دو برابر افزایش یافته است. نباید فراموش کرد بخشی از رشد نزولی آواز ورود جهانگردان به کشور ما ناشی از سالهای جنگ است ولی طی ۸ سال پس از جنگ نیز علیرغم افزایش کمی تعداد هتلها و مهمانسراها این صنعت شاهد حرکت چشمگیری نبوده است.

در سال ۱۳۴۲ دولت وقت با تشکیل سازمان جاذب سیاحان کوششهایی را در جهت ساماندهی و

از فریدون فریار

اکنون دیگر احدی را نمی‌توان یافت که انکار کند جهانگردی به عنوان یک صنعت درآمد آفرین و اشتغال‌زا در پهنه جهانی اهمیت درجه یکمی یافته است، چرا که بر پایه گزارش سازمان جهانی جهانگردی^۱ (WTO) ۱۰٪ از سهم تولید ناخالص جهانی را از آن خود کرده و با شتابی فزاینده می‌رود که در دهه‌های مده بیست و یکم به بزرگترین صنعت جهان تبدیل شود. یک شاهد این شتاب فزاینده، کشور فرانسه است که در سال ۱۹۹۴ از راه جهانگردی ۱۳۷ میلیارد و ده میلیون فرانک (تقریباً معادل ۲۵ میلیارد دلار) درآمد ارزی داشته که نسبت به درآمد سال ۱۹۹۰ ۴۷۰ میلیارد و هشتاد و شش میلیون فرانک افزایش نشان می‌دهد.^۲

کشور ما با تاریخی کهن و جاذبه‌های فراوان دارای امکانات بسیاری است که می‌تواند در زمینه جهانگردی از سرآمدان باشد. اما در حال حاضر تا

نباشد. بطوری که بیشتر سفر کنندگان امروز افرادی عادی هستند. در روزگاران گذشته بیشتر سفر کنندگان یا فرهیختگان و دانشمندان بودند که برای پژوهش و

جدول یک - آمار ورود جهانگردان خارجی به ایران

۱۳۷۴	۱۳۷۳	۱۳۷۲	۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۹	۱۳۶۵	۱۳۶۰	۱۳۵۵	۱۳۴۷	۱۳۴۵	۱۳۴۰	۱۳۳۵	۱۳۳۲	۱۳۳۱
۲۸۸۹۰۸	۳۶۰۶۵۸	۳۱۱۲۴۳	۲۷۵۶۷۲	۲۴۹۱۰۳	۱۶۱۹۵۴	۸۵۸۰۱	۱۶۷۴۷۳	۶۵۷۹۳۰	۲۹۸۴۱۱	۱۹۶۷۵۸	۵۹۲۰۰	۶۲۹۰۰	۲۹۶۹۰	۵۳۸۹۵

که در پدید آمدن این رشد چشمگیر و سریع مؤثر بوده، متعدد است. یکی از آنها رشد کمی و کیفی در شاخه‌های پیوسته به این صنعت است. افزایش هتلها، راحت بودن پروازها و امکانات پذیرایی بیشتر در هواپیماها، اتوبوسها، کشتیها و قطارها به همراه بهبود کیفیت خدمات آنها باعث کاهش هزینه‌ها در این صنعت شده است. افزایش امکانات و کاهش هزینه به همراه بهبود کیفیت ارائه خدمات در افزایش عده جهانگردان عامل مهمی است. ولی در کنار آن عواملی همچون فروپاشی شوروی و پایان جنگ سرد نیز بر رشد این صنعت اثر مثبت زیادی گذاشته است. زیرا مساحتی معادل یک سوم خاک کره زمین از پس پرده آهنین خارج شد و امکان مبادله جهانگرد در این بخش از جهان پدید آمد. اما مهمترین عاملی که در رشد این صنعت و ایجاد تقاضا بسیار مؤثر است عامل خودکارسازی و کامپیوتریزه

جهان بخشی از درآمد سالیانه خود را به سفرهای داخلی یا خارجی اختصاص می‌دهند و سفر نیز همچون خرید کتاب، رفتن به سینما و تئاتر و یا مسابقات ورزشی، سرگرمی و عادتتی همه گیر شده است. رشد واقعی توریسم پس از جنگ دوم جهانی آغاز شد دلیل هم این است که هواپیماهای نظامی که در سطح انبوه تولید می‌شدند دیگر کاربرد نظامی نداشتند و تنها راه استفاده از آنها این بود که در خدمات سفرهای غیرنظامی قرار گیرند. برای نخستین بار در تاریخ، اقدام به سفرهای دور با بهایی نسبتاً ارزان و زمان کم برای مردم امکان پذیر شد. پس از همگانی شدن مسافرتهاى هوایی آمار آژانسهای مسافرتی نیز رشد روزافزونی یافت. این رشد فزاینده بویژه در دهه گذشته شتابی چشمگیر داشته و چند نمونه آمار نیز که در این نوشتار ملاحظه خواهید کرد مؤید این موضوع است. عواملی

نگارش کتاب سفر می‌رفتند و یا بازرگانان، ارتشیان و دریانوردان و چارواداران بودند که به اقتضای شغلی سفر می‌کردند. افزون بر آنان سفرهای مذهبی و زیارتی نیز انجام می‌شد، مسلمانان برای مکه و یهودیان و مسیحیان برای زیارت اورشلیم و گروهی نیز برای تبلیغ دین سفر می‌کردند، اما بیشتر مردمان در زادگاه خود زاده می‌شدند، زندگی می‌کردند و می‌مردند بدون آنکه حتی شهرهای نزدیک خود را ببینند، تنها پس از انقلاب صنعتی در اروپا بود که امکانات سفر بهبود یافت. اختراع راه آهن، کشتیهای بخار، امنیت جاده‌ها و رشد طبقه متوسط عواملی بودند که باعث شدند کم کم مسافرت همگانی شود. برخلاف گذشته، امروز بیشترین سفرکنندگان نه دانشمندان و نه بازرگانان بلکه افراد عادی هستند که فقط برای تفریح و گذران ایام فراغت خود به سفر می‌روند. بیشتر خانواده‌های متوسط به بالا در سراسر

انجمن مسافرتی

شهباز سفر

تولید کننده و پخش کننده انواع خدمات مسافرتی

نشانی: تهران، خیابان دکتر فاضل، جنب دانشگاه سوادکوهی، شماره ۱۱۷

تلفن: ۶۵۲۸۸۲ - ۶۵۵۸۲۲ - ۶۵۵۸۲۳ - ۶۵۲۸۹۵ - ۶۵۲۸۹۶

۸۸۶۳۷۷۲ - ۶۵۲۸۲۲ - ۶۵۲۸۹۹ - ۶۵۲۸۸۵

فکس: ۸۸۶۳۷۷۲ - تلفن: ۲۲۶۶۶۶

بنیادها و سازمانهای دولتی بزرگترین هتلهای و بیشترین امکانات را در انحصار گرفته‌اند و توان رقابت و فعالیت را از بخش خصوصی سلب کرده‌اند.

است که باعث می‌شود صنعت جهانگردی، به عنوان صنعت اشتغال‌زا مورد توجه قرار گیرد. با توجه به پدیده خودکارسازی عده کارکنان بخش صنعت دائماً در حال تحلیل رفتن است. بطوری که پیش‌بینی می‌شود در سال ۲۰۲۵ میلادی کارگران بقیه‌آبی کارخانه‌ها تنها ۲ درصد از کل نیروی کار جهانی را تشکیل دهند. و از سوی دیگر بر خلاف پیش‌بینی‌های قبلی که

شدن در پهنه صنعت و خدمات است. این عوامل به دو شکل عمل می‌کنند که در هر دو حالت در عرصه صنعت جهانگردی مؤثر خواهند بود. ورود پدیده‌های مزبور باعث بی‌نیازی فزاینده به نیروی کار انسان خواهد بود که پس آمدهای آن به دو صورت کاهش ساعات کار و بیکاری شاغلین بروز می‌کند. ورود کامپیوترها و رباتها به صحنه نه تنها باعث کاهش ساعت کار می‌شود بلکه در بیشتر بخشهای اقتصادی دیگر مدیران و کارشناسان نیازی به حضور مستمر در اداره و یاد ساعات مشخص از روز را نخواهند داشت زیرا با داشتن یک کامپیوتر قابل حمل (Note book) یا (Labtab) و مودم مربوطه از طریق خط تلفن می‌توانند در هر ساعت از شبانه روز بوسیله شبکه‌های جهانی کامپیوتر دستورالعمل خود را به شرکت، اداره و یا منزل خود انتقال دهند، و متقابلاً از طریق همین شبکه از تحولات درون سازمان و اداره خود، آخرین تحولات و نیز نحوه کار همکاران خویش آگاه شوند. در واقع این مدیران برای اداره امور خود نیازی به حضور در دفتر کار خود ندارند و می‌توانند جزئیات کارها را در هر جای دنیا که باشند ساماندهی کنند. این افزایش ساعت فراغت و امکان ارتباط و

ایران در این صنعت بسیار عقب مانده است. کوشش خواهیم کرد مشکلات این صنعت را در ایران بررسی کنیم. با توجه به گسترش فزاینده مسافرت‌های گروهی (مسافرت با تور) در سطح جهان ما هم برای این که چشم‌اندازی از این صنعت و بخشهای وابسته به آن داشته باشیم به مراحل مختلف یک سفر گروهی - مسی بردازیم و به همراه آن نظری به مشکلات و راه‌حل‌های آن نیز خواهیم داشت.

البته باید توجه داشت بسیاری از عناصر و عوامل ذریع در برگزاری تور در مورد مسافرت انفرادی نیز مصداق دارد. همچنین بجز بخش ویزا و گمرک، بیشتر موارد مطرح شده در مورد تور خارجی شامل تور و مسافرت داخلی نیز خواهد بود.

ویزا

اولین مرحله برای ورود به کشور دریافت ویزا است. در حال حاضر بیشتر مسافران خارجی از مشکل بودن شرایط صدور ویزای ایران و وقت‌گیر بودن آن گلهمند هستند. البته این امر در مورد همه سفارتخانه‌های ایران عمومی نیست زیرا بجای ضوابط، سلیقه‌ها عمل می‌کنند و چندان ارتباطی به روابط سیاسی ایران با کشور مورد بحث ندارد. زیرا یک مسافر در کشور خودش ممکن است ویزای ایران را بدست نیاورد ولی در کشورهای دیگر می‌تواند براحتی آن را بدست آورد.

در مورد تمدید ویزای مسافران خارجی که در داخل کشور انجام می‌شود، نیز بیشتر سلیقه‌ها و روابط حاکم است تا ضوابط.^۵

تشریفات ورودی و گمرکی

بیشتر مسافران خارجی از راه هوا به کشور وارد می‌شوند، کمبود امکانات در فرودگاهها و پایانه‌های ورودی به ویژه در شهرستانها بسیار محسوس است. علاوه بر آن، طولانی و وقت‌گیر نبودن تشریفات

بخش خدمات بیکاران بخش صنعت را جذب خواهد کرد. ولی در حال حاضر انقلاب تکنولوژیکی بخش خدمات را نیز فرا گرفته است. در این بخش نیز نوعی شرکتهای مجازی را داریم که ساختار سازمانی آنها مسطح است و کارکنان آن به گروه کوچکی از مدیران و افراد محوری محدود می‌شود. مدیران میانی، دارندگان مشاغل بقیه سپید، منشی‌ها و کارکنان مشابه همگی در حال حذف شدن هستند. به عمده‌فروشان نیز نیازی نیست، زیرا کارخانه‌داران از طریق شبکه‌های مبادله الکترونیکی اطلاعات، با خرده‌فروشان بطور مستقیم ارتباط برقرار می‌کنند.

اما در فرآیند خارج شدن انسان از صحنه کار، تنها کارهایی که نیاز به مهارت‌های اجتماعی دارند و از عهده کامپیوترها و رباتها بر نمی‌آید در دست انسان باقی خواهد ماند. برای مثال، برای یک کامپیوتر اداره یک مهدکودک با ۳۰ کودک در روز کار بسیار پیچیده‌ای است ولی انجام عمل جراحی برای رباتها کار ساده‌ایست^۴ در اینجا است که توریسم به عنوان صنعتی که نیاز به

مهارت‌های اجتماعی دارد، می‌تواند جوابگوی بیکاری فزاینده ناشی از انقلاب تکنولوژی فرامردن باشد و همین موضوع گذشته از اهمیت اقتصادی، از جنبه سیاسی نیز به لحاظ مقابله با پیغامهای بیکاری بر اهمیت آن می‌افزاید.

مشکلات سفر به ایران

با داشتن چشم‌اندازی کلی در زمینه توریسم و اهمیت فزاینده آن و توجه به اینکه در حال حاضر

آرامگاه خيام در نیشابور یکی دیگر از جاذبه‌ها...

اعمال مدیریت بر سازمان خارج از آن و در هر نقطه داخلی یا خارج از کشور فرد را قادر می‌سازد تا محدودیت کمتر و وقت بیشتری برای سفر داشته باشد. این یعنی افزایش تقاضا و ایجاد بازار برای صنعت جهانگردی. همچنین پیچیدگی جامعه و فشارهای روانی نیاز به سفر را افزایش می‌دهد.

از سوی دیگر مهم‌ترین پیامد منفی سیستم خودکارسازی و کاربرد فزاینده رایانه‌ها افزایش بیکاری در بسیاری از رشته‌های صنعتی و خدماتی

جدول ۲- جدول مهمانخانه‌های کشور به تفکیک درجه و مقایسه آن با سال ۱۳۵۵

سال	ستاره ۵	ستاره ۴	ستاره ۳	ستاره ۲	ستاره ۱	درجه بندی نشده	جمع	تعداد اتاق	تعداد تخت
۱۳۷۲	۸	۱۸	۴۸	۱۶۲	۱۹۲	۴۳	۴۷۱	۲۱۲۸۷	۴۱۸۷۳
۱۳۵۵	۱۲	۲۵	۴۱	۱۰۹	۱۵۶	-	۳۴۳	۱۳۲۲۱	۲۵۰۲۸

جمهوریهای شوروی سابق این امر توجه بیشتری دارد. برای نمونه فرودگاه فرانکفورت یکی از اینگونه مراکز است و یکی از منابع سرشار درآمد برای دولت آلمان محسوب می‌شود.

۴- مهمانخانه‌ها و اماکن اقامتی

تعداد هتل‌های ایران برابر آمارهای سال ۱۳۷۲ اعم از ۵ ستاره تا یک ستاره و درجه بندی نشده جمعا ۴۷۲ واحد با ظرفیت ۲۱۲۸۷ اتاق و ۴۱۸۷۳ تخت است که با توجه به بزرگی کشور و فراوانی جاذبه‌های توریستی بسیار ناچیز است. (جدول ۲)

برای مقایسه به آمار هتل‌های کشور یونان در سال ۱۹۹۲ اشاره می‌کنیم. آمار نشان می‌دهد که این کشور دارای ۷۱۸۵ هتل با ظرفیت ۲۷۶۰۰۰ تخت بوده است. تعدادی هتل و مهمانسرا (متعلق به بخش دولتی و خصوصی از جمله مهمانسراهای جلب سیاحان) پس از انقلاب توسط ارگانهای انقلابی، دانشجویان و

صورت تمایل ارائه به مسافران خود) در قیمت‌گذاری تور تأثیر منفی می‌گذارد زیرا با توجه به حاشیه کم سود (margin) و رقابت زیاد در بازار ایران این مبلغ زیادی است. بهر حال افزایش متصدیان و همچنین یک دستورالعمل عمومی و آموزش کارکنان بخش تشریفات ورودی گمرکی که اولین محل برخورد مسافران با ایران پس از سفارت مربوطه است تأثیر زیادی در جذب مسافر خواهد داشت. گسترش امکانات پایانه‌های هوایی نیز بسیار حائز اهمیت است، امروز با توجه به اینکه برای همه مقصدهای هوایی پرواز مستقیم (بدون توقف) وجود ندارد بیشتر پروازهای بین‌المللی بصورت دو یا چند مرحله‌ای انجام می‌شود. لذا با ایجاد امکانات می‌توان فرودگاههای کشور را به مرکز توقف و ترانزیت مسافر برای پروازهای بین‌المللی تبدیل و از این راه درآمد سرشاری را کسب کرد. با توجه به استقلال

ورودی و گمرکی مورد شکایت مسافران خارجی و ایرانی است. این طولانی بودن هم مربوط به ماهیت و نحوه اینگونه تشریفات است و بخشی از آن مربوط به کم بودن شمار متصدیان آنست. بیشتر مأموران زبان خارجی نمی‌دانند و در مورد تشریفات گمرکی اکثراً سلیقه‌ای عمل می‌شود. چندی است که یک سرویس ویژه به مسافران خارجی از فرودگاه مهرآباد بنام CIP داده می‌شود (که کوتاه شده Commercial Important Person یعنی شخصیت مهم بازرگانی است). در این سرویس مسافر را از پای پلکان هواپیما با خودروی جداگانه به سالن جدای ترانزیت و تشریفات گمرکی با تسهیلات ویژه می‌برند که برای این کار ۵۰ دلار از هر مسافر دریافت می‌شود. این سرویس فقط در فرودگاه مهرآباد ارائه می‌شود. نکته دیگر اینکه پرداخت مبلغ مزبور برای بازرگانان شاید زیاد مهم نباشد ولی برای یک آژانس ایرانی (در

توربان

TURBAN

TOUR AND TRAVEL AGENCY

مسافر محبت شما تر است این ایالتی و جهانگردی

به نمایندگی از سوی سازمان هواپیمایی بین‌المللی (IATA) در ایران

تأسیس در سال ۱۳۶۱

دفتر مرکزی: تهران، خیابان ولیعصر، پلاک ۱۸۸، تلفن: ۲۰۵۱۵۸، ۲۰۵۵۵۵، ۲۰۵۲۳۴، فاکس: ۲۰۵۲۳۴

شعبه: تهران، خیابان ولیعصر، پلاک ۱۸۸، شماره ۱۶۹۱

جنگزدگان اشغال و به اماکنی همچون بیمارستان، خوابگاه و اداره تبدیل شده است و علیرغم تصویب مجلس شورای اسلامی برای امتداد اماکن متعلق به وزارت ارشاد (مازمن مراکز ایرانگردی و جهانگردی) هنوز تعدادی از آنها مسترد نشده است. از هتلهایی که به بخش خصوصی تعلق داشته‌اند و امروز دیگر هتل نیستند برای نمونه در تهران می‌توان از هتل ایسترناسال در سیدخندان (که بزرگترین هتل در خاورمیانه بود)، هتل

تهران پالاس نزدیک چهارراه کالج، هتل میامی (در خیابان ولی عصر) نام برد. همچنین بعضی از هتل‌های نیمه ساخته به اداره تبدیل شدند که برای نمونه

جدول ۳ مهمانخانه‌های ۲، ۳ و ۵ ستاره کشور به تفکیک استان و پرتیب فراوانی ستاره‌های بیشتر

نام استان	۵ ستاره	۴ ستاره	۳ ستاره	جمع
تهران	۴	۳	۱۵	۲۲
خراسان	۱	۱	۱۱	۱۳
مازندران	۱	۲	۵	۸
اصفهان	۱	۳	۳	۷
فارس	۱	۱	۲	۴
خوزستان	-	۳	۱	۴
گیلان	-	۲	۱	۳
همدان	-	۱	۲	۳
کرمان	-	۱	۲	۳
آذربایجان شرقی	-	۱	۱	۲
سمنان	-	-	۲	۲
چهارمحال و بختیاری	-	۱	-	۱
هرمزگان	-	۱	-	۱
آذربایجان غربی	-	۱	۱	۲
بوشهر	-	-	۱	۱
مرکزی	-	-	۱	۱
جمع	۸	۲۰	۴۷	۷۶

می‌توان از ساختمان کشتیرانی جمهوری اسلامی در میدان ولیعصر نام برد.

وضعیت اسفبار هتل‌ها

شمار هتل‌های ۵، ۴ و ۳ ستاره که می‌توان از آنها برای اقامت توریست خارجی استفاده کرد در کل کشور تنها شامل ۷۵ واحد می‌شود که بسیار کم است، این کمبود تعداد در تعطیلات نوروزی برای مسافران داخلی بخوبی احساس می‌شود. برای نمونه شهر شیراز که یکی از مراکز مهم توریستی ایران است و جهانیان آن را برای تخت جمشید بخوبی می‌شناسند،

در تعداد بسیاری از شهرهای جهانگردپذیر هتل‌های ۳ و ۴ و ۵ ستاره نداریم، و در مجموع تعداد هتل‌های کشور هم بسیار کم است.

بخواهیم استانداردهای جهانی را ملاک بگیریم بیشتر هتلها ستاره‌های کمتر خواهند گرفت. بهر حال اگر کلیه موانع بر سر راه ورود جهانگردان خارجی برداشته شود هتلهای موجود جوابگوی نیازها نیست و درآمدهایی که در بودجه کشور پیش‌بینی شده در وضعیت کنونی قابل تحقق نخواهد بود. برای مقایسه آمار هتل‌های فرانسه در سال ۱۹۹۵ در جدول شماره ۴ آورده شده است.

با توجه به درآمدهای سرشار در بخش واسطه‌گری و مشکلاتی همچون اعطای

اعتبارات بانکی، مسائل مالیاتی، نبود امنیت برای سرمایه‌گذاری، هزینه نگهداری و... بخش خصوصی رغبتی برای ساخت هتل نشان نمی‌دهد. برای رفع این کمبود دولت و بخشهای شبه دولتی همچون بنیادها، بهتر می‌توانند در این زمینه سرمایه‌گذاری کنند. در حال حاضر بجز وزارت ارشاد که مالک یک هتل ۵ ستاره در تهران و حدود ۷۰ دستگاه مهمانسرا در سراسر کشور است، بیشتر هتل‌های ۳ ستاره به بالا متعلق به بخشهای دولتی و شبه دولتی است که از میان آنها می‌توان از بنیاد مستضعفان، هواپیمایی جمهوری اسلامی، بنیاد شهید، وزارت بازرگانی و سازمان تأمین اجتماعی نام برد. یکی از مشکلات این هتلها مانند بیشتر بخشهای دولتی تعویض پیاپی مدیران آنها است که بسیاری از ایشان تجربه‌ای در زمینه کار خود ندارند و پس از مدتی که با کار آشنا می‌شوند باید جای خود را به مدیر بعدی بدهند. ضمناً کمبود دانش کلاسیک در کلیه سطوح در بین پرسنل همه هتل‌های کشور مشهود است. در بسیاری از موارد مشکلات بوروکراتیک در سازمانی که مالکیت هتل را دارد مانع بازمازی و یا ارائه سرویس‌های کیفی است. یکی دیگر از مشکلات همه هتلها آشنا نبودن مدیران و کارکنان با زبان خارجی است. بیشتر بخشهای هتل با مسافر سروکار دارند ولی داشتن زبان خارجی برای مدیریت هتل و بخش پذیرش آن بسیار مهم است. در این زمینه وزارت ارشاد باید صاحبان هتلها را موظف کند تا کارکنان خود را جهت دوره‌های آموزشی تخصصی و زبان خارجی به مراکز مربوطه اعزام کند. از نظر نرخ‌گذاری هزینه اقامت، بنا بر رویه جهانی، مهمانان گروهی (تور) باید از تخفیف بسیار بالایی نسبت به نرخ رسمی برای مسافران عادی

جدول ۴

جمع کل	بدون ستاره	۱ ستاره	۲ ستاره	۳ ستاره	۴ و ۵ ستاره
۲۰/۲۱۲	۲۶۰۳	۳۱۲۸	۱۰۵۸۸	۳۳۴۲	۵۵۵
۶۱۱۵۳۷	۵۵۸۵۹	۵۷۴۴۸	۳۰۲۵۳۰	۱۵۷۵۷	۲۸۲۴۵

یعنی تعداد هتل‌های ۴ و ۵ ستاره کشور فرانسه از تعداد کل هتل‌های ایران بیشتر است.

تنها دارای یک هتل ۵ ستاره، یک هتل ۴ ستاره و دو هتل ۳ ستاره است و شهرهای کومانشاه و یزد که شهرهای مهم توریستی هستند دارای هتل‌های ۳ ستاره به بالا

نیستند. گذشته از دو استان یزد شده استانیهای اردبیل، زنجان، سمنان، سیستان و بلوچستان، کسرستان، کهگیلویه و بویر احمد و لرستان نیز هتل‌های سه ستاره به بالا ندارند. جدول شماره ۳ آمار هتل‌های ۳ و ۴ ستاره را در استانهای کشور نشان می‌دهد. ضمناً علیرغم افزایش کمی تعداد هتلها در کشور، تعداد

هتل‌های ۳ ستاره به بالا در سال ۷۴ از تعداد مشابه در سال ۵۵ کمتر است.

(این جدول اختلافی جزئی با جدول مقایسه‌ای قبلی دارد که علت آن استفاده از اطلاعات سال ۷۵ است)

البته گذشته از کمبود کمی هتل‌ها، کمبود کیفی

آنها نیز از مشکلات صنعت جهانگردی کشور است. اگر

برخوردار شوند (حدود ۵۰٪ و گاهی بیشتر). تازه در فصلهای کم مسافر (Low season) تسهیلهای بیشتر (چه برای گروه و چه مسافر انفرادی) داده می شود. این روش در بیشتر هتل های ایران معمول نیست. تخفیف هایی که به آنها داده می شود بسیار کم است. علاوه بر آن با توجه به اینکه شمار بسیاری از مالکان دولتی این هتلها دارای آژانسهای مسافرتی نیز هستند (مهمترین آنها بنیاد مستضعفان با ۱۹ هتل ۳ ستاره تا ۵ ستاره و ۷ آژانس هوایی، و هواپیمایی جمهوری اسلامی با ۵ هتل بزرگ در شهرهای تهران، شیراز،

گسترش شبکه ها و امکانات کامپیوتری اوقات فراغت بیشتری برای مردم بوجود می آورد و لاجرم موجب رونق باز هم بیشتر جهانگردی می شود.

مطالعات و تحقیقات ایرانگردی و جهانگردی گرفته شده است.
۳- توماس کرک را پدر تورهای امروزی نامیده اند. وی پس از برگزاری نخستین تور خود در سال ۱۸۴۱ میلادی فعالیتهای خود را به نحو چشمگیری گسترده کرد. فعالیتهای وی الهام بخش ژول ورن در نگارش کتاب دور دنیا در ۸۰ روز شد. از دیگر نوآوریهای توماس کوک پدید آوردن چکهای مسافرتی (Traveller's Cheque) بود که امروز در سراسر جهان کاربرد گسترده ای دارد.

۴- پیامدهای خودکارسازی (Automation) و انقلاب انفورماتیک را جریمی ریفتکین (Jeremy Rifkin) در کتاب خود بنام تمام شدن کار (The End of Work) توضیح داده است. به نظر وی پدیده های یاد شده نه تنها باعث کاهش نیروی کار در بخش صنعتی که (برخلاف تصورات قبلی) شامل بخش خدمات بویژه در آنجا که به مهارتهای انسانی نیاز باشد، نیز خواهد شد وی در مصاحبه ای با مجله تایم چکیده نظریات خود را بیان کرده، ترجمه این مقاله با عنوان و شغل هایمان را از دست می دهیم، با ترجمه مریم کاظمیان در مجله فراز (نشریه شرکت ملی ذوب فولاد ایران) شماره ۲ و ۳ پائیز و زمستان ۷۵ چاپ رسیده است.

۵- برای نمونه می توان به مصاحبه جهانگرد فرانسوی فیلیپ لوژن با یکی از مجلات اشاره کرد: ... من احساس می کنم در دادن ویزا به جهانگردان بیشتر سلیقه ای عمل می شود تا مطابق قانون، برایم جالب است که می بینم سفارت شما در پاریس ویزا نمی دهد ولی اگر یک فرانسوی در استانبول باشد در عرض ۴ روز ویزای ایران را تهیه می کند، پس مشخص می شود که چقدر سلیقه مسئولان متفاوت است، (مجله جهانگردان شماره ۱ فروردین ۷۶ صفحه ۵۴)

صنعت جهانگردی ایران با کمبودها و نارسائی های فراوان دیگری مواجه است که بررسی آن مجال بیشتری می طلبد، لذا برای آنکه حق مطلب ادا شده باشد این کمبودها و نارسائی ها را در قسمت دوم (و پایانی) این گزارش تحلیلی مورد بررسی قرار می دهیم.

۱- WTO کسوتاه شده سازمان Tourism Organization جهانی جهانگردی) که سازمان بین دولتها و مرکز آن مادرید پایتخت اسپانیا است و ۱۳۳ کشور در آن عضویت دارند. هدف این سازمان گسترش جهانگردی به عنوان ابزاری بنیادین برای گسترش صلح و تفاهم، پیشرفت اقتصادی و بازرگانی جهانی است.

این سازمان تنها سازمان بین دولتهاست که برای بحثهای فعال در زمینه جهانگردی نیز آماده است. و دارای ۳۰۰ عضو است. برجسته ترین فعالیتهای آن عبارتست از همکاری برای پیشرفت، آموزش در زمینه جهانگردی، نگهداری محیط زیست و برنامه ریزی های آن، افزایش کیفیت خدمات جهانگردی، گردآوری آمار و بررسی بازار، ارتباطات و فراهم کردن اسناد است. این سازمان نباید با سازمان بازرگانی جهانی (World Trade Organization) اشتباه شود.

۲- آمار بکار گرفته در این نوشتار برگرفته از سالنامه ها و گزارشهای آمارگیری کشورهای یاد شده، گزارشهای WTO و سالنامه ۱۳۷۲ مرکز آمار ایران است که در سال ۱۳۷۵ بسجای رسیده، آمار جهانگردی سال ۱۳۷۲ از این که در سالنامه مزبور و بلحاظ ظاهر آمارهای مشکلات بین سازمانهای ذریع درج نشده از خبرنامه تازه های جهانگردی شماره ۱۵، خرداد ۱۳۷۶ مرکز

مشهد و بندرعباس و شرکت ایران ار تور) تخفیف های استثنائی را به آژانسهای مجموعه خود می دهند و در عمل توان رقابت را از آژانسهای دیگر سلب می کنند. طبعاً در فصل های شلوغ نیز حق تقدم رزرو جایز آن آژانسهای وابسته به هتلها خواهد بود. در بسیاری از موارد تخفیفهایی که این سازمانها به آژانسهای خود می دهند بیشتر به سویید شباهت دارد. البته نباید فراموش کرد که کم بودن شمار هتلهایی مطابق با استانداردهای جهانی توان رقابت صنعت جهانگردی ایران را کاهش داده و گذشته از آن با توجه به دولتی بودن آنها اساساً انگیزه برای رقابت و انجام تمهیدات لازم برای سودآوری بیشتر را از بین برده است.

گذشته از هتل، مهمانسراهای ارزان قیمت و همچنین اردوگاه های توریستی (کمپینگ) نیز می تواند در جلب مسافران با بودجه کم مؤثر باشد. برای نمونه، طبق آمار سال ۱۹۹۳، کشور یونان دارای سیصد اردوگاه توریستی با ظرفیت ۳۳۴۸۰ چادر بوده است که یک میلیون و یکصد و یازده هزار شب اشغال شده اند. که ۶۳۳ هزار استفاده کنندگان از این امکانات یونانی و ۴۷۸ هزار نفر بقیه خارجی بوده اند.

همچنین در برخی از کشورها از کشتی به عنوان هتل استفاده می شود. برای اینکار معمولاً کشتی های کهنه و یا کشتیهایی را که کارایی چندانی ندارند به هتل تبدیل می کنند. در رژیم گذشته ۲ دستگاه کشتی بزرگ از ایتالیا به نامهای رافائل و میکال آنژ خریداری شد. کشتی رافائل در بوشهر توسط عراق غرق شد و کشتی میکال آنژ که قبل از انقلاب اسلامی مهمانسرای افسران مجرد نیروی دریایی و دارای ظرفیت ۲۰۰۰ کابین بود و در حقیقت یک شهر کوچک با امکاناتی همچون استخر، سینما، کتابخانه... و پارکینگ چند طبقه است. که البته بلحاظ اینکه تجهیزات داخل آن به تازگی رفت اینک به حال خود رها شده است در حالی که قابلیت تبدیل به یک هتل بسیار بزرگ و مجهز را دارا بود.

آژانس هواپیمائی

مجد سیر

نماینده کلی فروش بلیط های هواپیمائی ایران ایر و کلیه خطوط بین المللی (خارجی و داخلی)

(فروش بلیط ارزان قیمت به تمام نقاط دنیا)

دفتر: تهران، خیابان مستان، خیابان طبرآرا، مقابل اداره کفایت، پلاک ۲/۲
 کدپستی: ۱۵۲۳۷ تلفن: ۹۷۷۲۱۸۵ - ۹۷۷۲۶۴۴ - ۹۸۳۶۴۴
 فاکس: ۹۷۸۹۷۵